

УДК 342.56:004.8

Ваньчак Марта Володимирівна
аспірантка кафедри конституційного
права

Національного університету
«Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0002-3817-6154

<https://doi.org/10.25313/3083-7774-2026-5-18>

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОСУДДЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Анотація. Вступ. В умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту перед конституційним правом постає питання: де проходить межа між технологічною допомогою суду та небезпекою делегування правосуддя алгоритму? Штучний інтелект все активніше проникає у сферу правосуддя. Алгоритми допомагають юристам швидко опрацьовувати великі обсяги документів – це зручно та економить час. Контекстний пошук у базі даних Єдиного державного реєстру судових рішень за критерієм частоти згадування термінів «штучний інтелект» та «chat GPT» у судових рішеннях показав, що: за ключовим словосполученням «штучний інтелект» знайдено 949 судових документів; безпосередньо технологія «chat GPT» фігурує у 8 рішеннях. Майже тисяча згадок ШІ свідчить про сталу практику оперування цими поняттями. Постає необхідність визначення перспектив трансформації інституційного дизайну судової влади з метою позитивного впливу на верховенство права.

Мета. Метою дослідження є комплексне дослідження впливу конституційних принципів здійснення правосуддя на визначення меж допустимого використання систем штучного інтелекту у судовій діяльності, а також обґрунтування необхідності збереження людиноцентричного характеру правосуддя в умовах цифрової трансформації судової влади.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання використання штучного інтелекту під час здійснення правосуддя; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження щодо конституційних принципів правосуддя та аналізу, зокрема щодо регулювання використання штучного інтелекту під час здійснення правосуддя. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових та спеціальних юридичних методів, обраних відповідно до його мети та завдань. Завдяки діалектичному методу розглянуто трансформацію конституційних засад судочинства під впливом технологічного поступу. Формально-юридичний метод дозволив проаналізувати нормативний зміст конституційних принципів правосуддя та деонтологічних норм. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення вітчизняних підходів із актами правової системи ЄС та рекомендаціями міжнародних інституцій (ОЕСР, ЮНЕСКО, СЕРЕJ). За допомогою методу правового моделювання обґрунтовано перспективні напрями модернізації етичних кодексів правників у цифрову епоху.

Результати. Формування конституційно-правового підходу, спрямованого на забезпечення балансу між технологічною ефективністю судочинства та збереженням людського виміру правосуддя. Досліджено виклики та потенційні можливості цифровізації судочинства, що виникають у результаті взаємодії технологічних інновацій та конституційних принципів правосуддя. Обговорено, як вимоги статті 129 Конституції України, через практичне правозастосування та прецедентну практику Верховного Суду, формують правові запобіжники проти алгоритмічних ризиків, сприяючи

Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

захисту прав і свобод у цифрову епоху. Крім того, проаналізовано проблеми і виклики, які виникають, коли технологічні моделі функціонують за принципом «чорної скриньки» або використовуються без належного людського контролю.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на нормативному регулюванні меж використання штучного інтелекту в судах, імплементації європейського AI Act та оновленні кодексів етики для адвокатів і прокурорів. Це надасть змогу покращити захист конституційних засад судочинства, забезпечити належну правову процедуру та зберегти обов'язковий фаховий контроль людини над алгоритмами в цифрову епоху.

Ключові слова: алгоритмічні галюцинації, ефект «чорної скриньки», змагальність сторін, конституційні принципи правосуддя, обов'язковість і мотивованість судового рішення, право на справедливий суд, принцип процесуальної економії, процесуальна добросовісність, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, судова дискреція, судова система, штучний інтелект.

Постановка проблеми. Виникає серйозна проблема: як використовувати штучний інтелект так, щоб не порушити конституційні принципи правосуддя. В Україні відсутнє нормативне регулювання застосування штучного інтелекту під час здійснення правосуддя судами. Через це стикаємося з реальними загрозами. Наприклад, трапляються випадки, коли алгоритми вигадують неіснуючі судові справи (алгоритмічні «галюцинації»), а учасники процесу намагаються використати їх як нормативне обґрунтування. Крім того, штучний інтелект часто працює непрозоро — як «чорна скринька», де логіку його висновків неможливо перевірити. Тому довіряти програмі з'ясування обставин справи, оцінку доказів чи прийняття рішень вкрай небезпечно.

Україна готується до вступу в ЄС і нам доведеться впроваджувати європейські стандарти безпеки, зокрема європейський закон про штучний інтелект. Тому сьогодні критично важливо розробити чіткі правила для всіх учасників судового процесу в цій сфері. Пошук балансу між сучасними технологіями та забезпеченням прав і свобод людини робить це дослідження своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у формування базових положень, конституційно-правових доктрин та концепцій інтеграції новітніх технологій у судову систему зроблено як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками. Українська дослідниця М. Афанасьєва вивчає правові та етичні засади використання штучного інтелекту, зокрема в контексті реформування правил адвокатської етики [3, 27]. Вітчизняний науковець Я. Берназюк розглядає цифрову еру правосуддя та роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики [26]. Французький професор Е. Желан (E. Jeuland) характеризує принципи прозорості в системах правосуддя та визначає межі застосування алгоритмів [12]. Судді Конституційного Суду України В. Городовенка та Г. Юровської досліджують вплив асистивного штучного інтелекту на судову дискрецію та незалежність ухвалення рішень [10]. Вітчизняний автор В. Крат аналізує практичні аспекти використання ШІ у правничій сфері через призму прозорості та конфіденційності [24]. Суддя Апеляційного суду Марокко Зухір (Zouhir), спираючись на матеріали ЮНЕСКО, висвітлює транскордонні ризики алгоритмічної упередженості [20]. Дослідник Я. Теслюк уточнює межі та правове регулювання застосування технологій штучного інтелекту в судових процесах [8]. Разом з тим залишаються невирішеними проблемні питання в частині: нормативного врегулювання меж допустимого використання систем штучного інтелекту під час здійснення правосуддя; подолання процесуальних ризиків, пов'язаних із функціонуванням алгоритмів за принципом «чорної скриньки» та алгоритмічними «галюцинаціями»; систематизації внутрішніх запобіжників для учасників судового процесу з метою захисту конституційного принципу змагальності сторін та обов'язкового фахового людського контролю.

Метою статті є комплексне дослідження впливу конституційних принципів здійснення правосуддя на визначення меж допустимого використання систем штучного інтелекту у судовій діяльності, а також обґрунтування необхідності збереження людиноцентричного характеру правосуддя в умовах цифрової трансформації судової влади.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання використання штучного інтелекту під час здійснення правосуддя; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження щодо конституційних принципів правосуддя та аналізу, зокрема щодо регулювання використання штучного інтелекту під час здійснення правосуддя. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових та спеціальних юридичних методів, обраних відповідно до його мети та завдань. Завдяки діалектичному методу розглянуто трансформацію конституційних засад судочинства під впливом технологічного поступу. Формально-юридичний метод дозволив проаналізувати нормативний зміст конституційних принципів правосуддя та деонтологічних норм. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення вітчизняних підходів із актами правової системи ЄС та рекомендаціями міжнародних інституцій (ОЕСР, ЮНЕСКО, СЕРЕЖ). За допомогою методу правового моделювання обґрунтовано перспективні напрями модернізації етичних кодексів правників у цифрову епоху.

Виклад основного матеріалу. Стрімка цифрова трансформація правосуддя та впровадження інструментів штучного інтелекту відкривають нові можливості для оптимізації судових процесів. Як зазначається у звіті Організації економічного співробітництва та розвитку (далі — ОЕСР) 2025 року «Урядування за допомогою штучного інтелекту», використання алгоритмів у державному секторі здатне суттєво підвищити ефективність послуг, проте воно несе унікальні ризики, що потребують жорстких запобіжників для забезпечення довіри до системи [1]. В Україні цей процес стикається з фундаментальним викликом: як інтегрувати інновації, не порушивши при цьому базових конституційних засад судочинства, гарантованих статтею 129 Конституції України [2]. Відповідно до вказаної норми Основного Закону, основними засадами судочинства є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін, а також обов'язковість і мотивованість судового рішення. У контексті інтеграції штучного інтелекту ці принципи набувають нового, безпрецедентного звучання.

«Штучний інтелект може допомогти у спрощенні юридичних текстів. Сучасні алгоритми здатні аналізувати текст, визначати рівень його складності та пропонувати альтернативні формулювання, які відповідають визначеним критеріям зрозумілості» [3, с. 25]. «Інтеграція технологій штучного інтелекту... відкриває можливості для підвищення ефективності та якості [правосуддя] за умови належного нормативного врегулювання й дотримання принципів верховенства права і прав людини» [4]. Розуміння використання інформаційних технологій та перші «червоні лінії» використання ІТ в суді було закладено ще у 2011 році Висновком № 14 для того, аби суспільство не перейшло від «людського» правосуддя до «правосуддя машин» [5].

Верховний Суд послідовно застосовує людиноцентристський підхід до цифровізації, де штучний інтелект не є самоціллю. В силу положень статей 3 та 8 Конституції України, будь-яка технологічна оптимізація судочинства має сувору межу: вона закінчується там, де виникає найменша загроза правам людини або принципу верховенства права. Судова система офіційно визнає штучний інтелект лише як інструмент і жорстко підпорядковує його конституційним гарантіям [2].

У межах цієї людиноцентричної парадигми на національному рівні «...встановлено обмеження щодо використання технологій штучного інтелекту, які стосуються заборони їх застосування для опрацювання інформації з обмеженим доступом, прогнозування судових рішень у конкретних справах, автоматичного створення процесуальних документів...» [4]. Верховний Суд уже запровадив для суддів та працівників Апарату внутрішні запобіжники, які випереджають європейські стандарти. Так, у статті 16 Кодексу суддівської етики зазначено, що суддя може використовувати штучний інтелект при таких умовах: не відобразиться на незалежності та неупередженості судді; не буде задіяно у оцінці доказів і в процесі винесення рішень; не буде порушувати діюче законодавство [6]. Щодо працівників Апарату Верховного Суду, прийнято Положення про використання технологій штучного інтелекту [7].

Відповідно до статті 129 Конституції України, заборона на використання штучного інтелекту для прогнозування судових рішень у конкретних справах — це прямий захист конституційного права на індивідуальний та справедливий суд [2]. Якби алгоритм прогнозував рішення на основі попередніх баз даних, виникла б системна «алгоритмічна упередженість», яка вцінт знищила б презумпцію невинуватості та принцип рівності сторін [4]. Крім того, заборона самостійної обробки персональних даних штучного інтелекту є безпосередньою реалізацією статті 32 Конституції України щодо захисту конфіденційної інформації про особу [2].

Штучний інтелект може виступати виключно як допоміжний інструмент організаційно-технічної підтримки. Делегування алгоритмам функцій оцінки доказів чи формування юридичних висновків є прямим посяганням на принцип незалежності судді та ексклюзивності здійснення правосуддя людиною [8]. Штучний інтелект — це не суддя майбутнього, а лише новий, потужний інструмент у руках правника. Він здатен аналізувати гігабайти судової практики, долати мовні бар'єри та демократизувати доступ до правової інформації. Проте, як свідчить практика Верховного Суду та європейський вектор розвитку, жодна нейромережа не здатна замінити почуття справедливості, критичне мислення та відповідальність. «Коли ми перекладаємо складні завдання на ШІ, відбувається «когнітивне розвантаження» і ми втрачаємо здатність до критичного мислення та вирішення проблем» [9].

Особливого теоретико-доктринального значення для конституційно-правової оцінки меж цифровізації правосуддя набувають позиції суддів Конституційного Суду України В. Городовенка та Г. Юровської. На переконання суддів конституційної юрисдикції, ухвалення рішень має здійснюватися виключно суддями-людьми, що унеможлиблює делегування цих повноважень алгоритмічним системам. Пряме впровадження прогностичного кодування та асистивного штучного інтелекту для допомоги у формуванні вердиктів здатне підірвати індивідуальну здатність кожного судді самостійно досліджувати матеріали справи, визначати релевантність доказів та об'єктивно оцінювати їхню надійність [10].

У контексті мінімізації ризиків алгоритмічного втручання у процес правосуддя принципове значення набуває форма репрезентації машинного аналізу. З позиції конституційно-правової доктрини, заміна оціночних ярликів («високий ризик», «суспільна небезпека») на точні кількісні показники ймовірності (конкретні

відсотки) є більш виправданою з огляду на захист судової дискреції. Якісні ярлики, згенеровані штучним інтелектом, де-факто є спробою алгоритму здійснити нормативну кваліфікацію обставин замість суду, що порушує виключне конституційне право людини на здійснення правосуддя [11]. Натомість математичний показник залишає за штучним інтелектом його асистивну (допоміжну) функцію — надання релевантних статистичних даних без їхнього наперед сформованого оцінювання. Водночас конституційний обов'язок судді приймати рішення за внутрішнім переконанням вимагає від правозастосовця чіткого усвідомлення ефекту «уявної об'єктивності» цифр. Математичний відсоток ймовірності є не готовим судовим рішенням, а лише одним із багатьох елементів аналітичного масиву, який не має для суду наперед встановленої сили і підлягає обов'язковій критичній верифікації людиною.

Розглядаючи принцип гласності, прозорості та доступності правосуддя, необхідно звернутися до європейської доктрини. Французький професор Е. Желан зазначає: «Щоб уникнути будь-яких відхилень, ми повинні чітко уявити, що алгоритми ніколи не повинні замінювати рішення судді, так само як висновок експерта не повинен замінювати суддю» [12]. Ця теза виходить на фундаментальну конституційну аксіому: виключне право на здійснення правосуддя належить суду (людині). Автор застосовує аналогію з судовою експертизою: висновок штучний інтелект — це лише ще одне джерело допоміжної інформації, який суд оцінює за своїм внутрішнім переконанням, але жодним чином не обов'язковий вердикт. Делегування фінального рішення алгоритму є прямим порушенням конституційного принципу незалежності суддів та узурпацією судової влади технологічними корпораціями.

Технічною перешкодою для прозорості виступає сама структура сучасних нейромереж: «Завжди існує «чорна скринька», оскільки ніхто не може мати повного уявлення про те, що насправді відбувається з алгоритмом» [12]. З позиції конституційної доктрини, правосуддя має бути прозорим і зрозумілим, що відображає принцип обґрунтованості судового рішення. Якщо ні учасники справи, ні сам суддя, ні навіть розробники коду не здатні покроково простежити логіку нейромережі через ефект «чорної скриньки», то застосування такого штучний інтелект порушує конституційне право на справедливий суд. Системи, хід «мислення» яких неможливо перевірити, автоматично нівелюють принцип правової визначеності. Заміна живого суду «прозорим» екраном комп'ютера чи алгоритмом створює лише ілюзію доступності, але дегуманізує правосуддя. Конституційні принципи судочинства вимагають від судді правової інтуїції, оцінки морального контексту та справедливості. Штучний інтелект повністю позбавлений свідомості, він оперує лише статистичними кореляціями минулого.

Ця позиція збігається з висновками аналітиків Інституту Санта-Фе: «Окрім цього, навіть якщо система «чорної скриньки» є статистично справедливою та точною, вона може не відповідати стандартам належної правової процедури, які вимагає наша конституційна система» [13]. У конституційно-правовій доктрині правосуддя не є математичною функцією максимізації статистичної точності. Належна правова процедура вимагає індивідуалізації, прозорості та безпосередньої зрозумілості мотивів прийнятого рішення.

Принцип змагальності сторін, закріплений у статті 129 Конституції України, покладає на учасників справи обов'язок доводити переконливість своїх доказів [2]. Проте неконтрольоване використання штучного інтелекту адвокатами та представниками сторін створює безпрецедентну загрозу для цього принципу через феномен «алгоритмічних галюцинацій» — генерування системами штучного інтелекту переконливої, але неіснуючої або хибної правової інформації. «Непрозора система є обвинувачем, процесуальне протистояння з яким для підсудного є неможливим; свідком, якого захист не може піддати перехресному допиту, що представляє докази, які неможливо спростувати» [13]. Це концептуалізує порушення принципу змагальності та рівності сторін, що закріплено у статті 129 Конституції України [2] та статті 6 Європейської конвенції з прав людини [14]. Якщо суд використовує закриті алгоритми для оцінки ризиків рецидиву чи призначення покарання, штучний інтелект де-факто перебирає на себе процесуальну роль сторони обвинувачення або експерта. Оскільки захист не має доступу до архітектури цієї «чорної скриньки», обвинувачений позбавлений можливості реалізувати належним чином конституційний принцип змагальності.

Еволюція практики Верховного Суду яскраво ілюструє перехід від перших зіткнень із цією проблемою до формування правової позиції на захист змагальності. Так, ще у постанові від 8 лютого 2024 року (справа № 925/200/22) Верховний Суд стикнувся з ситуацією, коли адвокат намагався спростувати висновки суду, використовуючи дефініції, згенеровані ChatGPT. Судді тоді зустріли цей виклик категорично: посилання на неперевірені відповіді штучного інтелекту є неприпустимим, а подібні дії свідчать про зловживання процесуальними правами та вияв неповаги до суду [15].

У 2026 році ця проблема набула ще гостріших та деструктивніших форм. В ухвалі Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 15 січня 2026 року (справа № 240/14153/24) зафіксовано спробу скаргника обґрунтувати свою позицію посиланнями на неіснуючі постанови Великої Палати Верховного Суду [16]. Перевірка судового реєстру довела, що номери справ та дати ухвалення рішень були повністю вигадані штучним інтелектом. Верховний Суд кваліфікував це не як технічну помилку, а як пряме порушення принципу добросовісності користування процесуальними правами, закріплений статтею 45 Кодексу

адміністративного судочинства України [17]. У цій же ухвалі Верховний Суд сформулював ключовий запобіжник — обов'язковий фаховий людський контроль. Суд наголосив, що використання штучного інтелекту не заборонене, проте алгоритм не може замінити критичне мислення та правову кваліфікацію юриста. Будь-яке подання до суду згенерованих машинних документів без їх належної інтелектуальної верифікації людиною є процесуальним порушенням, відповідальність за яке несе виключно підписант документа.

Генерування «галюцинацій» штучним інтелектом грубо порушує і принцип процесуальної економії. Згідно з позицією, висловленою в Ухвалі Касаційного адміністративного суду у складі Верховного суду від 24 травня 2021 року у справі № 9901/20/21, принцип процесуальної економії спрямований, у першу чергу, на пришвидшення розгляду справи (вирішення спору) та зменшення судових витрат [18]. Суд та інша сторона провадження вимушені витратити інтелектуальний та часовий ресурс на верифікацію неіснуючих джерел, що призводить до невідповідного затягування розгляду справи та підриває ефективність правосуддя [19].

Українська судова практика повністю підтверджує глобальний вектор, накреслений у звітах ОЕСР: без надійних запобіжників інновації перетворюються на загрозу. Захист права на справедливий суд вимагає, щоб штучний інтелект залишався лише «другим пілотом», тоді як правова оцінка та фінальна відповідальність завжди мають належати людині. Проблема інтеграції штучного інтелекту у правову систему не обмежується національними кордонами — це глобальний виклик, який потребує уніфікованих етичних стандартів [1]. Як справедливо зазначає суддя Апеляційного суду Марокко пані Зухір, спираючись на дослідження Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (далі — ЮНЕСКО), хоча штучний інтелект пропонує колосальні можливості для оптимізації рутинної роботи (наприклад, переклад чи прогнозна аналітика), він несе приховані загрози для прав людини. Одним із ризиків є алгоритмічна упередженість, оскільки системи штучного інтелекту навчаються на історичних даних, які можуть містити суспільні стереотипи чи соціальну нерівність. Якщо суддя або політик починає надмірно покладатися на штучний інтелект, виникає загроза втрати незалежності в прийнятті рішень. Технологія повинна слугувати інструментом, а не дестабілізувати фундаментальні принципи правосуддя.

Для мінімізації цих ризиків критично важливим є застосування міжнародних інструментів, таких як Рекомендація ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту [20] та Глобальний інструментарій зі штучного інтелекту та верховенства права для судової влади [21]. Політики, судді та адвокати потребують спеціалізованого навчання, щоб розуміти технічні обмеження штучного інтелекту та механізми виникнення помилок. Тільки маючи ці знання, суддя зможе ефективно захищати конституційні права громадян, зокрема право на справедливий суд. Як показує досвід країн, що активно впроваджують інновації, успішне регулювання штучного інтелекту неможливе без глобального обміну судовою практикою. Справи, пов'язані зі штучним інтелектом, часто мають транскордонний характер. Тому створення комплексного законодавства та формування глобальних судових мереж є єдиним шляхом до забезпечення справедливого правосуддя в епоху цифрових технологій.

Для України питання не в тому, чи потрібно наближатися до європейського AI Act, чи ні. Після отримання статусу кандидата на вступ до ЄС і початку переговорного процесу про членство наближення до європейського законодавства стало питанням темпу, а не вибору. AI Act є частиною *acquis communautaire* (сукупність правової системи, політик та зобов'язань Європейського Союзу), і його імплементація це єдиний надійний механізм захисту статті 129 Конституції у цифрову епоху. Європейський підхід, який забороняє повну автоматизацію рішень, що впливають на долі людей, ідеально корелює з українською доктриною: правосуддя може здійснювати лише людина, а будь-який алгоритм є виключно підзвітним їй інструментом.

Орієнтиром для національної судової системи є документи Європейської комісії з питань ефективності правосуддя, зокрема Керівні принципи щодо використання генеративного штучного інтелекту в судах, 2025, які передбачають, що при дослідженні й тлумаченні фактів і права необхідно забезпечити дотримання принципів правової визначеності, незалежності суду, прозорості й ефективного людського контролю [22].

Уніфіковані підходи вимагають також дотримання безпеки даних: управління на основі даних у судах має бути безпечним. Як зазначається в іспанському «Маніфесті про публічний простір даних у сфері правосуддя», доступ до даних та їхня якість мають бути суворо гарантовані державою. Створення єдиних закритих і безпечних просторів правових даних (на протипагу відкритим комерційним моделям штучного інтелекту) є критично важливим для того, щоб технології захищали, а не порушували права громадян [23].

Суддя Верховного Суду у Касаційному цивільному суді В. Крат дійшов до висновку, що при використанні штучного інтелекту потрібно: «верифікувати інформацію — перевіряти кожне посилання на цитати; демонструвати прозорість — декларувати використання ШІ в документах; поважати конфіденційність — не завантажувати дані клієнтів у публічні чати; бути відповідальними — пам'ятати, що підпис ставить людина» [24].

З позицій конституційного права, інтеграція штучного інтелекту переводить дискусію з площини «чи дозволяти технологію» у площину «як забезпечити конституційні гарантії під час її неминучого розгортання». Держава, виконуючи свій позитивний обов'язок щодо захисту прав на справедливий суд відповідно до статей 55 та 129 Конституції України, має адаптувати процесуальну форму до умов, коли машина стає системним елементом судової логістики [2]. При цьому, для загального блага штучний інтелект має

бути людиноцентричним, надійним і відповідальним. Це є прямим відображенням статті 3 Конституції України, яка визначає людину найвищою соціальною цінністю. Жодна технологічна доцільність не може превалювати над правами та свободами особи. Міжнародна Декларація Блетчлі дає готовий перелік критеріїв для оцінки конституційності систем: захист прав людини, прозорість і пояснюваність, справедливість, підзвітність, належний людський нагляд. Вимога «належного людського нагляду» є першоджерелом принципу «людина в контурі управління», який є стрижневим для збереження виключної монополії судді на здійснення правосуддя. Водночас участь України у підписанні Декларації Блетчлі актуалізує питання збереження цифрового суверенітету держави. Сліпе, некритичне запозичення транснаціональних стандартів містить ризик інфраструктурної залежності судової системи від іноземних приватних корпорацій із закритими вихідними кодами алгоритмів. Захист конституційного ладу вимагає відмови від стратегії пасивного імпорту регуляторних моделей. Натомість державна стратегія має базуватися на принципах селективної рецепції, глибокого нормативного аудиту та попереднього експериментального тестування (пілотування) кожної технологічної новели. Тільки через послідовний алгоритм «аналіз ефективності — практичне тестування на обмежених вибірках — законодавче затвердження» Україна здатна побудувати автентичний та безпечний простір судових даних, виходячи з національних конституційних цінностей [25].

«Активне впровадження ШІ в судочинство України не лише сприятиме зміцненню верховенства права та наближенню до стандартів ЄС, але й позитивно вплине на міжнародний імідж держави» [26].

Водночас процесуальні санкції з боку судів є лише однією складовою захисту конституційних засад змагальності та добросовісності. Повноцінна превенція алгоритмічних ризиків неможлива без модернізації деонтологічних основ суміжного інституту правосуддя — адвокатури (стаття 131–2 Конституції України), яка безпосередньо забезпечує реалізацію конституційного права особи на професійну правничу допомогу.

Професор М. Афанасьева у своїх працях висловила ідею «включити до Правил адвокатської етики відповідні положення про використання штучного інтелекту в адвокатській діяльності, що: сприятимуть етичному, контрольованому та правомірному використанню штучного інтелекту адвокатами; захистять клієнтів і суспільство від потенційних зловживань або технічних збоїв; збережуть високі стандарти адвокатської професії в умовах цифрової трансформації. Запропонована редакція положень: «Використання адвокатом технологій штучного інтелекту є допустимим, за умови дотримання принципів адвокатської діяльності, законодавства України та цих Правил. Розголошення відомостей, що складають адвокатську таємницю, при використанні адвокатом технологій штучного інтелекту заборонено. Адвокат зобов'язаний перевіряти достовірність інформації, створеної з використанням технологій штучного інтелекту» [27].

У конституційно-правовому вимірі вказана деонтологічна новела виконує роль трирівневого захисного фільтра. По-перше, вона легітимізує штучний інтелект виключно за умови його повної підпорядкованості базовим принципам адвокатури. По-друге, імперативна заборона розголошення відомостей виступає інструментом захисту статті 32 Конституції України, нівелюючи критичний ризик витоку конфіденційної інформації клієнтів на зовнішні сервери приватних технологічних корпорацій. По-третє, закріплення обов'язку адвоката особисто перевіряти достовірність згенерованих машинних даних нормативно екстраполює принцип обов'язкового фахового людського контролю на сторону захисту. Це дозволяє закрити регуляторний прогалик та трансформувати сліпу довіру до алгоритмів у площину персональної дисциплінарної відповідальності правника перед суспільством.

Логічним продовженням виглядає запровадження етичних вимог застосування штучного інтелекту і в Кодексі прокурорської етики. Оскільки прокурори підтримують публічне обвинувачення в суді, використання ними штучного інтелекту без чітких обмежень також несе серйозні ризики. Тому важливо прямо зобов'язати прокурорів перевіряти згенеровану алгоритмами інформацію та заборонити їм завантажувати матеріали досудового розслідування у відкриті нейромережі. Це створить єдині стандарти безпеки для всіх учасників судового процесу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Штучний інтелект — реальна трансформаційна сила, яка вже сьогодні змінює судочинство в Україні та світі. Проте жоден алгоритм не здатен замінити чи підважити основоположні конституційні принципи. Глобальні рекомендації ОЕСР і ЮНЕСКО, досвід Верховного Суду щодо протидії алгоритмічним «галюцинаціям» та зводяться до єдиного знаменника: збереження фахового людського контролю. Інновації мають посилювати правосуддя, демократизувати доступ до нього, але відповідальність за дотримання конституційних принципів правосуддя повинні нести судді. Створення безпечного, суверенного простору судових даних у синергії з принципом «людина в контурі управління» є єдиним шляхом захисту статті 129 Конституції України у цифрову епоху.

У подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на нормативному регулюванні меж використання штучного інтелекту в судах, імплементації європейського AI Act та оновленні кодексів етики для адвокатів і прокурорів. Це надасть змогу покращити захист конституційних засад судочинства, забезпечити належну правову процедуру та зберегти обов'язковий фаховий контроль людини над алгоритмами в цифрову епоху.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Governing with Artificial Intelligence: The State of Play and Way Forward in Core Government Functions. OECD Report. OECD Publishing, Paris. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/795de142-en>
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://surl.li/xbnhuf> (дата звернення: 26.04.2026).
3. Афанасьєва М. Використання штучного інтелекту в юридичній діяльності. *Рада адвокатів Одеської області*. 2025. № 2. С. 25–27. URL: <https://unba.com.ua/visnik-odeskoyi-advokaturi/> (дата звернення: 20.04.2026).
4. Використання штучного інтелекту в судовій системі потребує чітких правил — суддя Великої Палати Верховного Суду. *Офіційний вебпортал Судової влади України*. 2024. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/2022297/> (дата звернення: 26.04.2026).
5. У ВС презентовано Висновок КРЕС № 26 (2023) «Рухаючись вперед: використання допоміжних технологій у судочинстві». *Council of Judges of Ukraine*. URL: <https://rsu.gov.ua/en/news/u-verhovnom-sudi-prezentovano-visnovok-kres-no26-2023-ruhaucis-vpered-vikoristanna-dopomiznih-tehnologij-u-sudocinstvi> (дата звернення: 29.04.2026).
6. Кодекс суддівської етики: затверджений V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 року. URL: <https://surl.li/oumwdl> (дата звернення: 20.02.2026).
7. Положення про використання технологій штучного інтелекту працівниками Апарату Верховного Суду: затверджено Розпорядженням Керівника Апарату Верховного Суду від 08.12.2025 № 117. Внутрішні нормативні акти Верховного Суду. 2024. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Polozhennya_SHI.pdf (дата звернення: 22.04.2026).
8. Tesliuk Y. The applicaion of artificial intelligence technologies in judicial proceedings: limits and legal regulation. *Academic Journals and Conferences*. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2026/mar/41967/ttctb-1492026-tv24032026-396-403.pdf> (дата звернення: 26.04.2026).
9. Штучний інтелект у правосудді — допомога чи загроза судовому розсуду: думки суддів Верховного Суду. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/supremecourt.ua/posts/штучний-інтелект-у-правосудді-допомога-чи-загроза-судовому-розсуду-думки-суддів-1380492897451930/> (дата звернення: 29.04.2026).
10. В НШСУ обговорили актуальні питання використання штучного інтелекту в суді. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/archive/2017417/> (дата звернення: 29.04.2026).
11. Чи можуть суди захистити справедливість в епоху штучного інтелекту? *Santa Fe Institute: офіційний вебсайт*. 2025. 4 вересня. URL: https://www.santafe.edu/news-center/news/can-courts-safeguard-fairness-in-an-ai-age?utm_source=chatgpt.com&fbclid=IwdGRleANXAB9leHRuA2F1bQlXMQABH0Sh-3-u5Revgau-B9IIJkoK8-LGJYuZXoVaZjfishIc1YFhLL1tuWucYzKZ_aem_8KYNdr6mw_Fc2NKkFdXc1Q (дата звернення: 20.04.2026).
12. E. Jeuland. Towards a principle of transparency in the justice systems. Emmanuel Jeuland. *HAL Open Science*. 2024. URL: <https://hal.science/hal-04746256v1> (дата звернення: 20.04.2026).
13. Дослідження аналітиків Інституту Санта-Фе (Santa Fe Institute, журнал Communications of the ACM, 2025). URL: <https://www.santafe.edu/> (дата звернення: 20.04.2026).
14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950: станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 27.04.2026).
15. Ухвала Верховного Суду від 08 лютого 2024 року у справі № 925/200/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639> (дата звернення: 26.04.2026).
16. Ухвала Верховного Суду від 15 січня 2026 року у справі № 240/14153/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133336040> (дата звернення: 26.04.2026).
17. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV: станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 26.04.2026).
18. Ухвала Касаційного адміністративного суду у складі Верховного суду від 24 травня 2021 року у справі № 9901/20/21. URL: <https://surl.li/srpeie> (дата звернення: 20.03.2026).
19. Ваньчак М. «Галуцинації» штучного інтелекту як загроза конституційним принципам судочинства. *Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики: міжнародна науково-практична конференція*. 2026.
20. Рекомендації ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту: ключові факти. *Національний репозитарій академічних текстів*. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/rekomendacziyi-yunesko-shhodo-etyky-shtuchnogo-intelektu-klyuchovi-fakty?pdf=22613> (дата звернення: 26.04.2026).

21. Global toolkit on AI and the rule of law for the judiciary. *UNESCO*. 2023. 180 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387331> (дата звернення: 26.04.2026).
22. AI and the Judiciary: Balancing Innovation with Integrity. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/ai-and-judiciary-balancing-innovation-integrity> (дата звернення: 26.04.2026).
23. Маніфест за публічний простір даних у сфері правосуддя. Іспанія. 2022. URL: https://www.administraciondejusticia.gob.es/documents/7557301/7558184/CTEAJE_NOR_Spain%27s_Manifesto_for_a_Public_Data_Space_in_the_Field_of_Justice.pdf/930035e7-7ad3-0d6d-cc01-1fb601f709da?version=1.3&t=1728378564194&download=true (дата звернення: 22.04.2026).
24. Штучний інтелект у правничій сфері: інструмент допомоги чи джерело підвищеної небезпеки. *Верховний Суд*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1997116/> (дата звернення: 29.04.2026).
25. Декларація Блетчлі, прийнята країнами, що взяли участь у Саміті з безпеки штучного інтелекту, 1–2 листопада 2023 року. *Офіційний сайт Уряду Сполученого Королівства (GOV.UK)*. 2023. (Оновлено 13 лютого 2025 р.). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ai-safety-summit-2023-the-bletchley-declaration/the-bletchley-declaration-by-countries-attending-the-ai-safety-summit-1-2-november-2023> (дата звернення: 22.04.2026).
26. Берназюк Я. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні. *Supreme Observer*. URL: <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyku-v-ukraini> (дата звернення: 29.04.2026).
27. Афанасьева М. Правові та етичні засади використання штучного інтелекту в адвокатській діяльності. *Сучасна доктрина права*. 2026. Вип. 3(97). С. 13–19. DOI: <https://doi.org/10.25313/law-2026-3-97-16>

References

- OECD. (2025). *Governing with artificial intelligence: The state of play and way forward in core government functions*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/795de142-en>
- Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku № 254k/96-VR. Retrieved from <https://surl.li/xbnhuf> [in Ukrainian].
- Afanasieva, M. (2025). Vykorystannia shtuchnoho intelektu v yurydychnii diialnosti. *Visnyk Odeskoi Advokatury*, (2), 25–27. Retrieved from <https://unba.com.ua/visnik-odeskoyi-advokatury/> [in Ukrainian].
- Vykorystannia shtuchnoho intelektu v sudovii systemi potrebuie chitkykh pravyl — suddia Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu. (2024). *Oftsiinyi vebportal Sudovoi vlady Ukrainy*. Retrieved from <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/2022297/> [in Ukrainian].
- U VS prezentovano Vysnovok KRES № 26 (2023) “Rukhaiuchys vpered: vykorystannia dopomizhnykh tekhnolohii u sudochynstvi”. *Council of Judges of Ukraine*. Retrieved from <https://rsu.gov.ua/en/news/u-verhovnom-sudi-prezentovano-vysnovok-kres-no26-2023-ruhaucis-vpered-vikoristanna-dopomiznih-tehnologij-u-sudocinstvi> [in Ukrainian].
- Kodeks suddivskoi etyky: Zatverdzhenyi V zizdom suddiv Ukrainy 24 zhovtnia 2002 roku. Retrieved from <https://surl.li/oymwdl> [in Ukrainian].
- Verkhovnyi Sud. (2025). *Polozhennia pro vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu pratsivnykamy Aparatu Verkhovnoho Sudu* (Rozporiadzhennia Kerivnyka Aparatu Verkhovnoho Sudu vid 08.12.2025 № 117). Retrieved from https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Polozhennya_SHI.pdf [in Ukrainian].
- Tesliuk, Y. (2026). *The application of artificial intelligence technologies in judicial proceedings: Limits and legal regulation*. *Academic Journals and Conferences*. Retrieved from <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2026/mar/41967/ttctb-1492026-tv24032026-396-403.pdf>
- Shtuchnyi intelekt u pravosuddi — dopomoha chy zahroza sudovomu rozsudu: Dumky suddiv Verkhovnoho Sudu. *Facebook*. Retrieved from <https://www.facebook.com/supremecourt.ua/posts/1380492897451930/> [in Ukrainian].
- V NShSU obhovoryly aktualni pytannia vykorystannia shtuchnoho intelektu v sudi. *Sudova vlada Ukrainy*. Retrieved from <https://court.gov.ua/archive/2017417/> [in Ukrainian].
- Santa Fe Institute. (2025, September 4). *Can courts safeguard fairness in an AI age?* Retrieved from <https://www.santafe.edu/news-center/news/can-courts-safeguard-fairness-in-an-ai-age>
- Jeuland, E. (2024). *Towards a principle of transparency in the justice systems*. HAL Open Science. Retrieved from <https://hal.science/hal-04746256v1>
- Santa Fe Institute. (2025). Research published in *Communications of the ACM*. Retrieved from <https://www.santafe.edu/> [in Ukrainian].
- Council of Europe. (1950). *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
- Verkhovnyi Sud. (2024, February 8). *Ukhvala u spravi № 925/200/22. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639> [in Ukrainian].
- Verkhovnyi Sud. (2026, January 15). *Ukhvala u spravi № 240/14153/24. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133336040> [in Ukrainian].
- Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 6 lypnia 2005 roku № 2747-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].

18. Kasatsiyni administratyvnyi sud u skladi Verkhovnoho Sudu. (2021, May 24). *Ukhvala u spravi № 9901/20/21*. Retrieved from <https://surl.li/srpeie> [in Ukrainian].
19. Vanchak, M. (2026). "Haliutsynatsii" shtuchnoho intelektu yak zahroza konstytutsiinym pryntsypam sudochynstva. In *Sotsialno-politychna ta pravova systema Ukrainy v tsyfrovu epokhu: Suchasni vyklyky: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* [in Ukrainian].
20. Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv. Rekomendatsii YuNESKO shchodo etyky shtuchnoho intelektu: Kliuchovi fakty. Retrieved from <https://nrat.ukrintei.ua/rekomendaciyi-yunesko-shhodo-etyky-shtuchnogo-intelektu-klyuchovi-fakty/?pdf=22613> [in Ukrainian].
21. UNESCO. (2023). *Global toolkit on AI and the rule of law for the judiciary*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387331>
22. UNESCO. (n.d.). *AI and the judiciary: Balancing innovation with integrity*. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/articles/ai-and-judiciary-balancing-innovation-integrity>
23. *Spain's manifesto for a public data space in the field of justice*. (2022). Retrieved from https://www.administracionde-justicia.gob.es/documents/7557301/7558184/CTEAJE_NOR_Spain%27s_Manifesto_for_a_Public_Data_Space_in_the_Field_of_Justice.pdf [in Ukrainian].
24. Shtuchnyi intelekt u pravnychii sferi: Instrument dopomohy chy dzherelo pidvyshchenoi nebezpeky. *Verkhovnyi Sud*. Retrieved from <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1997116/> [in Ukrainian].
25. UK Government. (2025). *The Bletchley Declaration by countries attending the AI Safety Summit, 1–2 November 2023* (updated February 13, 2025). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/ai-safety-summit-2023-the-bletchley-declaration/the-bletchley-declaration-by-countries-attending-the-ai-safety-summit-1-2-november-2023>
26. Bernaziuk, Ya. *Tsyfrova era pravosuddia: Rol ShI u zabezpechenni yednosti sudovoi praktyky v Ukraini*. *Supreme Observer*. Retrieved from <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-yednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini> [in Ukrainian].
27. Afanasieva, M. (2026). Pravovi ta etychni zasady vykorystannia shtuchnoho intelektu v advokatskii diialnosti. *Suchasna doktryna prava*, 3(97), 13–19. <https://doi.org/10.25313/law-2026-3-97-16> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 01.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.05.2026

Дата публікації: 31.05.2026

Vanchak Marta
*PhD Candidate of the Department of
Constitutional Law
National University “Odessa Law Academy”*

CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF JUSTICE AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Summary. *Introduction.* In the context of the rapid development of artificial intelligence, constitutional law faces the question: where is the line between the technological assistance of the court and the danger of delegating justice to the algorithm? Artificial intelligence is increasingly penetrating the field of justice. Algorithms help lawyers quickly process large volumes of documents – it is convenient and saves time. A contextual search in the database of the Unified State Register of Court Decisions by the criterion of frequency of mentioning the terms “artificial intelligence” and “chat GPT” in court decisions showed that: 949 court documents were found for the keyword “artificial intelligence”; The “chat GPT” technology itself appears in 8 solutions. Almost a thousand mentions of AI testify to the sustainable practice of operating with these concepts. There is a need to determine the prospects for the transformation of the institutional design of the judiciary in order to positively influence the rule of law.

Purpose. The purpose of the study is to comprehensively study the impact of the constitutional principles of the administration of justice on determining the limits of the permissible use of artificial intelligence systems in judicial activities, as well as to substantiate the need to preserve the human-centered nature of justice in the context of the digital transformation of the judiciary.

Materials and methods. The materials of the study are: 1) regulatory and legal support for the regulation of the use of artificial intelligence in the administration of justice; 2) works of domestic and foreign authors who conduct their scientific and practical research on the constitutional principles of justice and analysis, in particular on the regulation of the use of artificial intelligence in the administration of justice. The methodological basis of the study is a complex of general scientific and special legal methods selected in accordance with its purpose and objectives. Thanks to the dialectical method, the transformation of the constitutional principles of judicial proceedings under the influence of technological progress was considered. The formal-legal method allowed us to analyze the normative content of the constitutional principles of justice and deontological norms. The comparative-legal method was used to compare domestic approaches with the acts of the EU legal system and the recommendations of international institutions (OECD, UNESCO, CEPEJ). Using the method of legal modeling, promising directions for the modernization of ethical codes of lawyers in the digital age were substantiated.

Results. Formation of a constitutional and legal approach aimed at ensuring a balance between the technological efficiency of judicial proceedings and the preservation of the human dimension of justice. The challenges and potential opportunities for digitalization of judicial proceedings arising from the interaction of technological innovations and constitutional principles of justice are investigated. It is discussed how the requirements of Article 129 of the Constitution of Ukraine, through practical law enforcement and case law of the Supreme Court, form legal safeguards against algorithmic risks, contributing to the protection of rights and freedoms in the digital age. In addition, the problems and challenges that arise when technological models function on the principle of a “black box” or are used without proper human control are analyzed.

Prospects. In further scientific research, it is proposed to focus on the regulatory regulation of the limits of the use of artificial intelligence in courts, the implementation of the European AI Act and the updating of codes of ethics for lawyers and prosecutors. This will improve the protection of the constitutional principles of judicial proceedings, ensure due process and preserve mandatory human professional control over algorithms in the digital age.

Key words: *adversarial nature of the parties, algorithmic hallucinations, artificial intelligence, black box effect, constitutional principles of justice, equality of all participants of the trial before the law and the court, judicial discretion, judicial system, mandatory and reasoned nature of a judicial decision, principle of procedural economy, procedural good faith, right to a fair trial.*